

**Univerzita Karlova v Praze
Právnická fakulta**

PROBAČNÍ PROGRAMY

Jejich fungování a efektivita

Studentská vědecká odborná činnost

Kategorie: doktorské studium

Čestné prohlášení a souhlas s publikací práce

Prohlašuji, že jsem práci předkládanou do 5. ročníku Studentské vědecké a odborné činnosti (SVOČ) vypracovala samostatně za použití literatury a zdrojů v ní uvedených. Dále prohlašuji, že práce nebyla ani jako celek, ani z podstatné části dříve publikována, obhájena jako součást bakalářské, diplomové, rigorózní nebo jiné studentské kvalifikační práce a nebyla přihlášena do předchozích ročníků SVOČ či jiné soutěže.

Souhlasím s užitím této práce rozšiřováním, rozmnožováním a sdělováním veřejnosti v neomezeném rozsahu pro účely publikace a prezentace PF UK.

V Praze dne 18. 4. 2012

.....

Mgr. Lenka Pošíková

ANOTACE

Práce se tematicky soustředí na problematiku zacházení s delikventní mládeží. Autorka se blíže zaměřila na probační programy, jedno z výchovných opatření ukládaných podle zákona č. 218/2003 Sb. o soudnictví ve věcech mládeže. Práce má především přinést poznatky o probačních programech pro mladistvé, jejich ukládání, fungování a upozornit na některé z problémů, které s sebou praxe přinesla. Získané poznatky autorka v závěru shrnuje a uvádí doporučení.

ANNOTATION

The thesis deals with the issue of juvenile delinquency and is focused on probation program, one of the educational measures regulated in The Juvenile Justice Act No. 218/2003 Coll. Author identifies problematic aspects of this measure and answers the question what works and what doesn't. The Last chapter summarizes gained information and outlines possible solutions.

Obsah

ÚVOD	1
1. Teoretické vymezení probačních programů	2
2. Realizace probačních programů	3
2.1 Způsoby financování probačních programů	4
3. Uložení povinnosti podrobit se probačního programu	5
3.1 K souhlasu mladistvého s ukládáním probačního programu	5
3.2 Musí být ve výroku rozsudku probační program specifikován?	7
3.3 K rozdílu mezi probačním programem a výchovnou povinností podle § 18 odst. 1 písm. g) ZSVM.....	8
4. Jakým způsobem je vybírán konkrétní probační program?	9
4.1 K počtu klientů, kteří projdou probačním programem	10
4.2 Příčiny nedokončení probačního programu.....	12
5. Úloha Probační a mediační služby	12
6. Začarovaný kruh.....	14
7. Závěr.....	16
PŘÍLOHA.....	19
SEZNAM LITERATURY	20

ÚVOD

„*Je lépe zločinu předcházet než jej trestat.*“ Právě tímto známým citátem zaštitilo Ministerstvo vnitra nově připravenou Strategii prevence kriminality na léta 2012 až 2015. S tímto výrokem se zcela ztotožňuji i já sama. Vycházím z představy, že nejúčinnější zbraní proti kriminalitě je právě prevence, která hraje o to důležitější roli v oblasti juvenilní delikvence. Kriminologické výzkumy¹ potvrzují význam a důležitost programů, které skutečně přináší výsledky v oblasti snižování kriminality. I z hlediska finanční nákladnosti je daleko efektivnější věnovat tyto prostředky na dlouhodobé projekty prevence kriminality než reagovat na již nastalé delikventní situace a problémy. Avšak neméně důležitou otázkou je, jakým způsobem vést mladistvého delikventa k nápravě, pokud se již trestné činnosti dopustil?

Výchovná opatření jsou jen jednou částí mnohem většího systému opatření v boji s trestnou činností mladistvých vedle opatření ochranných a trestních. Právě opatření výchovná tvoří základ trestní politiky vůči juvenilní delikvenci.² Řadíme sem dohled probačního úředníka, probační program, výchovné povinnosti, výchovná omezení a napomenutí s výstrahou (srov. § 15 odst. 2 zákona č. 218/2003 Sb., dále jen ZSVM). Výchovného působení na mladistvého v průběhu celého trestního řízení směřuje k tomu, aby si uvědomil protiprávnost svého jednání a převzal odpovědnost za spáchaný čin. Mladistvý má být především veden k tomu, aby sám se aktivně zapojil do řešení vzniklé situace, svými silami napravil nebo se alespoň pokusil napravit následky svého provinění.³

Povinnost podrobit se probačnímu programu není využívána tolik jako ostatní druhy výchovných opatření. Nejčastěji je využíván dohled probačního úředníka, dále v pořadí pak výchovné povinnosti. Příčiny mohou spočívat v nezbytnosti splnění přísných podmínek pro vznik samotného probačního programu i při jeho následném ukládání v přípravném řízení či řízení před soudem. Vybraný probační program musí být vhodný vzhledem k potřebám

¹ Např. Prevence městské kriminality a ohrožená mládež, Institut pro kriminologii a sociální prevenci, Praha 2006; Mendel, Richard A.: Juvenile Crime, What Works - and What Doesn't, American Youth Policy Forum, Washington D.C, 2000

² Novotný, O., Vanduchová, M., Šámal, P. a kol. Trestní právo hmotné. Obecná část. 6. vydání, Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2010, s. 528

³ Pro ilustraci uvádím konkrétní příklad z činnosti OSPOD, se kterým jsem měla možnost se seznámit. Mladistvý chodil kouřit do stromořadí z tují v blízkosti školy. Nedopalky od cigaret pak odhazoval do dutiny v kmeni stromu. Odhozením nedopalku však způsobil požár, který zničil většinu vysázených tují. Provinilý mladistvý se s pracovníkem OSPOD dohodl na způsobu nápravy vzniklé škody a ve spolupráci s pracovníkem technických služeb nakoupil nové stromky a vlastnoručně je vysázel.

mladistvého, jakož i zájmům společnosti, mladistvý se s jeho obsahem seznámil a souhlasil se svou účastí na něm (srov. § 17 ZSVM).

1. Teoretické vymezení probačních programů

Probačním programem se podle § 17 ZSVM rozumí zejména program sociálního výcviku, psychologického poradenství, terapeutický program, program zahrnující obecně prospěšnou činnost, vzdělávací, doškolovací, rekvalifikační nebo jiný vhodný program k rozvíjení sociálních dovedností a osobnosti mladistvého, a to s různým režimem omezení v běžném způsobu života, který směřuje k tomu, aby se mladistvý vyhnul chování, které by bylo v rozporu se zákonem, a k podpoře jeho vhodného sociálního zázemí a k urovnání vztahů mezi ním a poškozeným. Tento výčet je demonstrativní, nic tedy nebrání tomu, aby byl jako probační schválen i program jiného typu směřující nápravě mladistvého delikventa a zamezení jeho dalšího protiprávního jednání.

Za program probační může být označen pouze program schválený ministrem spravedlnosti v akreditačním řízení a uvedený v seznamu probačních programů Ministerstva spravedlnosti (dále jen MSp). Předtím však musí projít třístupňovým akreditačním řízením. První fáze je čistě administrativní a spočívá v evidenci žádosti a její kontrole. Následně je projekt předložen komisi expertů jmenovaných ředitelem PMS. Ti ve své oponentuře posoudí obsahovou kvalitu předloženého programu podle Metodiky hodnocení kvality probačních programů. Své závěry následně postoupí Akreditační komisi sestavené ministrem spravedlnosti, která doporučí udělení či neudělení akreditace. Konečné rozhodnutí je na ministru spravedlnosti. Řádná akreditace je udělována na dobu 3 let, může být udělena i tzv. akreditace s podmínkou s dobou platnosti 1 rok.⁴

⁴ Rozum, J. a kol.; Probační programy pro mladistvé, Institut pro kriminologii a sociální prevenci, Praha 2011, s. 30

2. Realizace probačních programů

První probační programy byly realizovány až v roce 2005, přestože účinnosti nabyl zákon č. 218/2003 Sb. již o rok dříve. Důvodem této prodlevy byla nutnost získání akreditace Ministerstva spravedlnosti. Pro rok 2005 získalo akreditaci 77 programů. Nicméně realizace se podle šetření Probační a mediační služby (dále jen PMS) dočkala jen necelá 1/3. V roce následujícím byl počet programů stejný, přičemž uvedeno do chodu bylo 36 jednotlivých probačních programů.⁵ Můžeme sledovat rapidní pokles počtu akreditovaných programů v roce 2007, který je vysvětlován stanovením přísnějších podmínek pro udělení akreditace ministrem spravedlnosti. Dochází k rozšiřování poskytovatelů do dalších regionů, přesto však stále zůstávají soudní obvody, v nichž není akreditován probační program žádný.⁶ V roce 2007 to bylo 26 soudních obvodů. V roce 2011 chybí poskytovatelé probačních programů asi ve 24 soudních obvodech.⁷ Zatímco někde není akreditován program žádný, existují obvody, kde si soud může vybírat z širší nabídky. Probační programy, které se osvědčily (např. Mentor, Právo pro každého, Učební program-mladiství) se zavádí i do dalších regionů. Jak je možné, že v některém z obvodů není poskytován probační program žádný a v jiném jich je realizováno hned několik?

Poskytovatelem probačního programu bývají neziskové organizace. Musíme však rozlišovat mezi poskytovateli těchto programů a držiteli akreditace, tedy tzv. know how. Ukážeme si to na příkladu jednoho z nejrozšířenějších probačních programů, kterým je Právo pro každý den. Zatímco akreditaci MSp získalo Partners Czech o.p.s., na základě licence je tento probační program realizován různými poskytovateli po celé České republice. Záleží tedy pouze na tom, zda se v daném regionu najde poskytovatel, který by byl akreditovaný probační program ochoten uvést v chod. Zpravidla se jedná o střediska volného času, církevní organizace, farní charity a další z řad nestátních neziskových organizací. V převážně většině případů držitel akreditace není zároveň poskytovatelem probačního programu. Držitel

⁵ Uváděný počet probačních programů se liší od zprávy PMS, neboť tam jsou započítány i realizace stejných probačních programů ve více okresech)

⁶ 30% středisek PMS nemá ve svém obvodu žádný probační program. Dalších 40% z nich má v obvodu jeden probační program.

Rozum, J. a kol.; Probační programy pro mladistvé, Institut pro kriminologii a sociální prevenci, Praha 2011, s. 105

⁷ Vzhledem k tomu, že od roku 2008 -2010 byly zaznamenávány statistické údaje pouze od poskytovatelů probačních programů, kteří uspěli v dotačním řízení, není možné sledovat, vývoj počtu soudních obvodů, které zůstaly bez akreditovaného probačního programu. Oficiální statistická data za rok 2011 ještě nejsou dostupná. Avšak podle seznamu akreditovaných probačních programů, zveřejněném Ministerstvem spravedlnosti, lze spočítat, že z celkového počtu soudních obvodů chyběli v loňském roce poskytovatelé probačních programů asi ve 24 soudních obvodech.

akreditace provede proškolení lektorů, ovšem o další fungování se již nestará, neprovádí následné kontroly. To bohužel vede k tomu, že úroveň stejného probačního programu se region od regionu liší. Jde o další z řady problémů, na který poukazují pracovníci PMS. Otázkou je, jak tyto subjekty motivovat k rozšiřování programů do dalších regionů?

2.1 Způsoby financování probačních programů

Největším problémem tradičně zůstává finanční stránka věci. Nestátní neziskové organizace mají možnost se zúčastnit dotačního řízení a v případě, že uspějí, získat pro svůj projekt peníze ze státní pokladny. Přednost je v rámci dotačního řízení dána takovým probačním programům, které jsou zaměřeny na řešení konkrétních problémů mladistvých delikventů v daném regionu a od nichž je očekáváno snížení rizika recidivy.⁸ Podmínky pro získání dotace stanovuje Metodika Ministerstva spravedlnosti ČR pro poskytování finančních prostředků ze státního rozpočtu ČR nestátním neziskovým subjektům realizujícím probační programy.⁹ Ministerstvo spravedlnosti vyčleňuje pro tento účel již od účinnosti zákona č. 218/2003 Sb. stále stejnou částku, tedy 2 000 000 korun, přestože požadavky ze stran poskytovatelů bývají dvojnásobné.¹⁰ S ohledem na počet žadatelů jsou přidělované dotace ve srovnání s požadavky jednotlivých poskytovatelů výrazně sníženy.¹¹ Zároveň jsou vázání pokyny, které stanoví, na které položky rozpočtu mohou být finanční prostředky čerpány. V opačném případě jsou poskytovatelé povinni tyto prostředky vrátit. Žádost o navýšení rozdělovaných finančních prostředků s přihlédnutím k počtu poskytovatelů byla vznesena nejen ze strany členů akreditační a dotační komise¹², ale objevila se i ve výzkumu Institutu pro kriminologii a sociální prevenci¹³ (dále jen IKSP).

Odhlédneme-li od administrativní náročnosti dotačního řízení, jsou zde další nesnáze, se kterými se musí realizátoři potýkat. Zatímco akreditace je udělována na 3 roky, dotační řízení se každoročně opakuje. O poskytnutí finančních prostředků a jejich výši je rozhodnuto již v podzimním období, reálně však poskytovatelé tyto peněžní prostředky obdrží až na jaře. Někteří poskytovatelé nejsou ochotní, ale ani schopní bez této finanční pomoci program

⁸ Informace ze Zpráv o realizaci probačních programů, dostupné také z: <https://www.pmscr.cz/programy/>

⁹ Tato Metodika je vytvořena v návaznosti na zákon č. 218/2003 Sb. o rozpočtových pravidlech a usnesení vlády o poskytování dotací ze státního rozpočtu České republiky nestátním neziskovým organizacím 10 tabulka č. 1

¹¹ Srovnej s tabulkou č. 1 – výše žádaných a skutečně poskytnutých dotací ve Zprávě o realizaci probačních programů v roce 2010

¹² Zpráva o realizaci probačních programů v roce 2008

¹³ Rozum, J. a kol. Probační programy pro mladistvé. Institut pro kriminologii a sociální prevenci, Praha 2011

reálně uvést v chod. Pokud nemají jiný zdroj financí, nezbyvá jim než čekat na dotace. Nikoli zřídka se však stává, že když už s penězi mohou skutečně disponovat, nejsou zase klienti, pro které by byl projekt realizován. Daný akreditovaný probační program, kterému byla udělena dotace, se tak za celý rok nemusí ani rozběhnout.

Dotace MSp nemusí být jediným zdrojem příjmu. Na financování programů se nezřídka podílí např. samotná obec a peníze poskytne obecní úřad či úřad městské části. Soudy, v jejichž obvodu není poskytován žádný z probačních programů, zpravidla tento druh výchovného opatření neukládají vůbec. Případně mohou uložit povinnost podrobit se probačnímu programu probíhajícímu v jiném soudním obvodu. Toto řešení však může narazit na jiný problém a opět spojený s otázkou financování. Pokud na realizaci programu přispívá obec, bývá poskytnutí příspěvku zpravidla omezeno pouze na mladistvé klienty s bydlištěm na území obce.

3. Uložení povinnosti podrobit se probačního programu

3.1 K souhlasu mladistvého s ukládáním probačního programu

Pro výchovná opatření je specifické, že mohou být uložena soudem pro mládež a v přípravném řízení státním zástupcem již v průběhu trestního řízení před rozhodnutím ve věci samé. Podmínkou je získání souhlasu mladistvého, proti němuž se trestní řízení vede (§ 15 odst. 3 ZSVM). Provinilec dobrovolným podobením se některému z výchovných opatření dává najevo snahu po nápravě, změně svého chování a návratu ke konformnímu způsobu života. Zároveň je tak umožněno pozitivně působit na mladistvého již v průběhu trestního řízení. Obviněný může kdykoli až do pravomocného rozhodnutí soudu vzít svůj souhlas zpět. Projde-li mladistvý úspěšně probačním programem, soud k tomu přihlédne jako k polehčující okolnosti dle § 25 odst. 1 písm. a) ZSVM, případně se může věc vyřešit odklonem dle § 70 odst. 3 ZSVM.¹⁴

Vyžadování souhlasu mladistvého s uložením výchovného opatření již v průběhu trestního řízení před rozhodnutím soudu ve věci samé je vyjádřením zásady presumpce neviny.¹⁵

¹⁴ Jelínek, J. a kol.: Trestní právo hmotné. 2. vydání. Praha: Leges, 2010, s. 452

¹⁵ Šámal, P., Válková, H., Sotolář, A., Hrušáková, M., Šámalová, M. Zákon o soudnictví ve věcech mládeže. Komentář. 3. vydání. Praha : C. H. Beck, 2007, s. 182

Překvapující ovšem může být, že uložení probačního programu je mimo jiné podmíněno souhlasem mladistvého i při rozhodování ve věci samé (srov. § 17 odst. 2 písm. c) ZSVM). Na rozdíl od ostatních výchovných opatření, což bylo také judikováno.¹⁶ Literatura odůvodňuje tuto podmínku značnými omezeními mladistvého v běžném způsobu života, které s sebou účast na takovém programu nese.¹⁷ Dále se uvádí nezbytnost vlastní snahy po nápravě, neboť vynucená účast by prý nepřinesla kýžené výsledky. Těmto argumentům si dovoluji oponovat. S největší pravděpodobností se shodneme na tom, že je-li mladistvý delikvent pozitivně motivován, bude jeho snažení vždy efektivnější, ať je mu uloženo jakékoli opatření. Pokud bychom tuto argumentaci dovedli až ad absurdum, pak by s ohledem na dané odůvodnění muselo být podmíněno souhlasem pachatele uložení každé sankce. Tak proč právě účast na probačním programu?

Výchovná opatření obecně mohou daleko větší mírou ovlivnit dosavadní způsob života provinilce než některá z opatření trestních, např. upuštění a podmíněné upuštění od uložení trestního opatření, podmíněné zastavení trestního stíhání¹⁸ či podmíněné odsouzení. Je to však důvodem k tomu, aby soud ukládal takové opatření s ohledem na souhlas či nesouhlas pachatele provinění? Navíc se z řad probačních úředníků ozývají hlasy, že dohled probačního úředníka může představovat daleko závažnější zásah do života mladistvého. Zakotvení uvedené podmínky má snad kořeny při tvorbě tohoto právního předpisu, kdy autor zákona počítal i s vytvořením rezidenčních probačních programů. Mělo se jednat o programy internátního typu, které by značným způsobem zasahovaly do volnosti jednání klientů.¹⁹ Pak by ona podmínka byla smysluplná. Tento záměr však naplněn nebyl. S ohledem na výše uvedené Vám předkládám k úvaze, zda by de lege ferenda podmínka v § 17 odst. 2 písm. c) ZSVM spočívající v souhlasu mladistvého s uložení probačního programu při rozhodování ve věci samé neměla být omezena jen na předcházející stadia trestního řízení.

¹⁶ R 44/2005

¹⁷ Šámal, P., Válková, H., Sotolář, A., Hrušáková, M., Šámalová, M. Zákon o soudnictví ve věcech mládeže. Komentář. 3. vydání. Praha : C. H. Beck, 2007, s. 182

¹⁸ Sotolář, A. Programy probačního typu ve smyslu zákona o soudnictví ve věcech mládeže. Trestněprávní revue č. 7/2006, s. 189

¹⁹ Sotolář, A. Programy probačního typu ve smyslu zákona o soudnictví ve věcech mládeže. Trestněprávní revue č. 7/2006, s. 192

3.2 Musí být ve výroku rozsudku probační program specifikován?

Jak má být toto výchovné opatření v rozsudku vymezeno je další otázkou, na kterou musíme hledat odpověď. Sotolář k tomu uvádí: „*V rozhodnutí, jímž se ukládá mladistvému povinnost podrobit se probačnímu programu, musí soud pro mládež a v přípravném řízení státní zástupce přesně specifikovat, o jaký probační program ze seznamu vedeného Ministerstvem spravedlnosti se jedná a na jak dlouhou dobu je mu povinnost podrobit se ukládána.*“²⁰ Praxe je ovšem jiná. Ne každý soud se tímto řídí. To bylo doloženo i prověrkou spisů provedenou IKSP. Tato povinnost bývá uložena jen obecně. Ve výroku soudu chybí informace o tom, jakému konkrétnímu programu se má delikvent podrobit, o délce jeho trvání, případně oboje. Jedná se o pochybení?

V případě, že je v rámci soudního obvodu nabízen pouze jediný probační program, je tato úvaha bezpředmětná. Naopak je-li nabídka širší jako např. v Praze, jeví se z hlediska praxe výhodnější stanovit mladistvému povinnost podrobit se probačnímu programu pouze obecně. Uvedme si některé situace, se kterými se pracovníci PMS běžně setkávají. Není-li v rozsudku vymezen konkrétní probační program, kterému se má mladistvý podrobit a je zároveň dána možnost výběru mezi několika probačními programy, pak pracovník PMS může po dohodě s mladistvým odsouzeným zvolit ten, který se jeví jako nejvhodnější k jeho současné situaci i vzhledem k aktuálnímu stavu jednotlivých běhů probačních programů. To umožní vybrat vhodný kurz s ohledem na složení skupiny, potřeby klienta a zároveň flexibilně reagovat na změnu jeho životních podmínek. Např. mladistvému odsouzenému je uloženo rozhodnutím soudu účastnit se probačního programu X. Mladistvý však změní místo bydliště, přestěhuje se do jiného regionu, kde daný program není poskytován a dojíždění je nesnadné. Pak rozsudkem konkrétně vymezená povinnost zůstane zpravidla nevykonána. Obdobně je tomu v případě, kdy mladistvý v programu, který mu byl určen, selže nebo je z běhu vyloučen pro porušení jeho podmínek apod. Má v takové situaci smysl zařadit delikventa do dalšího běhu toho samého programu? Nebylo by vhodnější mladistvého umístit do jiného druhu programu? To ovšem vzhledem ke konkrétně specifikovanému probačnímu programu v rozsudku nelze, resp. odsouzeného nelze k účasti na takovém programu nutit.

Na druhou stranu je nezbytné splnit zákonnou podmínku, tedy že mladistvý se s obsahem probačního programu seznámil a se svou účastí na něj souhlasí. To ovšem předpokládá znalost obsahu konkrétního programu, a ten by měl být také v rozsudku vymezen.

²⁰ Např. Šámal, P., Válková, H., Sotolář, A., Hrušáková, M., Šámalová, M. Zákon o soudnictví ve věcech mládeže. Komentář. 3. vydání. Praha : C. H. Beck, 2007, s. 180

3.3 K rozdílu mezi probačním programem a výchovnou povinností podle § 18 odst. 1 písm. g) ZSVM

K rozdílu mezi probačním programem podle § 17 ZSVM a výchovnou povinností podle § 18 odst. 1 písm. g) ZSVM se uvádí, že je to právě proces akreditace, který oba instituty odlišuje.²¹ Zákodárce je přesvědčen, že takové programy budou na rozdíl od uvedené výchovné povinnosti řešit problémy mladistvého nikoli dílčím způsobem, ale komplexně. Získaná akreditace bude zároveň garancí kvality poskytovaných služeb.²² Vázat záruku kvality na schválení programu ministrem spravedlnosti by mělo své logické opodstatnění v případě, že by držitelé akreditace byli zároveň vždy i poskytovateli programu. Ovšem jak je již výše uvedeno, ve většině případů tomu tak není.²³ Úroveň probíhajících programů následně není kontrolována. Za jediné hodnotící měřítko můžeme považovat zprávy PMS o spokojenosti s jednotlivými kurzy a spolupráci s jejich poskytovateli.

Další neméně důležitou procesní odlišností mezi těmito instituty, která již byla zmíněna, je získání souhlasu mladistvého s uložením probačního programu nejen ve fázi přípravného řízení, ale i při rozhodování ve věci samé (§ 17 odst. 2 písm. c) ZSVM).

Podle zákonného vymezení se oba instituty zdají být obsahově shodné, minimálně tematicky. Probační programy by se pak měly lišit svým jasně stanoveným obsahem, periodickým setkáváním skupiny, zpracovanými postupy a zásadami, předpokládá se vysoká odbornost lektorů a jejich zkušenosti s řešením problémů klientů. Pod pojmem program probačního typu, který je ukládán jako výchovná povinnost, si můžeme představit např. programy pedagogicko-psychologické poradny, Střediska výchovné péče, domova mládeže nebo jinou činnost rozvíjející osobnost mladistvého a vedoucí k jeho nápravě. Nevýhodu vidí pracovníci PMS v nižší frekvenci zpráv o průběhu programu od terapeuta. Zatímco probační program má jasně stanovenou délku a obsah, u výchovné povinnosti tomu tak nemusí být a zpravidla závisí na domluvě mezi klientem a terapeutem. Snažila jsem se nastínit teoretické odlišnosti mezi uvedenými instituty. Zda tyto rozdíly

²¹ Např. Šámal, P., Válková, H., Sotolář, A., Hrušáková, M., Šámalová, M. Zákon o soudnictví ve věcech mládeže. Komentář. 3. vydání. Praha : C. H. Beck, 2007, 988 s.; stejně tak: Sotolář, A. Programy probačního typu ve smyslu zákona o soudnictví ve věcech mládeže. Trestněprávní revue č. 7/2006, s. 192

²² Novotný, O., Vanduchová, M., Šámal, P. a kol. Trestní právo hmotné. Obecná část. 6. vydání, Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2010, s. 530

²³ Např. probační program Právo pro každý den má 15 různých poskytovatelů (Open house – Bruntál, Centrum sociální rehabilitace – Brno, Elsa – Brno, CP- Jeseník, CP – Liberec, Oblastní charita Jihlava, Arkáda – Písek, White Light – Ústí n/L atd.

existují nejenom v rovině teoretické, ale i reálné, je otázkou k zamyšlení. Jsou mezi danými instituty skutečně tak markantní rozdíly, aby byly vyžadovány i odlišné procesní podmínky?

4. Jakým způsobem je vybírán konkrétní probační program?

Pro letošní rok jsou pro Prahu akreditovány tři probační programy²⁴. V současné době je v běhu pouze jeden. Spuštění běhu dalšího z nich se chystá v nejbližší době. Nejdůležitější při ukládání probačního programu není ani tak jeho výběr²⁵ jako samotné sestavení skupiny, aby vůbec mohl být probační program uveden v chod. Skupina má obvykle min. 7 či 8 klientů, počítá se s tím, že někteří mladiství svou účast v programu nedokončí. Svou roli hraje mnoho faktorů: charakter a závažnost trestné činnosti pachatele²⁶, zda se jedná o prvopachatele či recidivistu apod.

Byl-li čin spáchán ve spolupachatelství příp. v jiné formě účastenství, pak se v žádném případě neumísťují oni spolupachatelé do stejné skupiny. *„Pokud je členem skupiny mladistvý romské národnosti, který má současně problém s drogami, může sem být umístěn i mladý skin? I nad takovými věcmi musíme uvažovat“*, uvádí jeden z pracovníků Probační a mediační služby. *„Zpravidla bývá pachatelem trestné činnosti muž, pokud však potřebuji umístit dívku, přemýšlím, jestli to tzv. unese a snažím se, aby byly ve skupině alespoň dvě.“* V případě, že nelze tato kritéria splnit, uvažuje se o jiném druhu probačního programu, případně jiném výchovném opatření.

Většina probačních programů je založena na skupinové práci²⁷, některé však probíhají formou individuálních sezení²⁸, případně se může jednat o kombinovanou formu²⁹. Obě mají své výhody i nevýhody. Individuální přístup umožní zaměření se na řešení problémů jednotlivce. Ne každému také vyhovuje práce ve skupině. Druhá z metod s sebou nese tzv. riziko skupiny. Setkávají se spolu osoby, které již mají zkušenost s trestnou činností a hrozí

²⁴ Sebeúčta- řekni to přímo; Učební program mladiství, Proxima Sociale o.s.

²⁵ Nehledě na to, že jsou soudní obvody, v nichž je poskytován pouze probační program jediný, pokud vůbec nějaký.

²⁶ Každý z programů ve své charakteristice vymezí skupinu klientů, na kterou se zaměřuje. Např. se může jednat o pachatele méně závažné trestné činnosti (majetková trestná činnost), pachatele se závislostí na omamných a psychotropních látkách, pachatele hlásící se k romskému etniku apod.

²⁷ Např. Učební program mladiství; Právo pro každý den

²⁸ Např. probační program Mentor

²⁹ Např. probační program „Sebeúčta-řekni to přímo“; Program resocializace mladých obviněných nebo odsouzených

předávání si těchto „znaností a dovedností“. O to těžší je práce lektorů. Základním pravidlem skupinových programů je z pochopitelných důvodů zákaz vzájemného kontaktování se mimo program. Stejně tak způsoby, jakými poskytovatelé vedou jednotlivé programy, se různí. V některých případech se program blíží školní výuce, jinde je kladen důraz na zážitky a ukázky, jakým způsobem se dá trávit volný čas.³⁰

4.1 K počtu klientů, kteří projdou probačním programem

Od roku 2005, kdy byly realizovány první probační programy, do roku 2010 byla soudy v České republice povinnost podrobit se probačnímu programu uložena 168 mladistvým delikventům.³¹ 168 případů za celých 5 let! Ze zpráv PMS však můžeme vyčíst, že je každoročně do těchto programů zařazen několikanásobně větší počet klientů³², a tento počet rok od roku roste. Například v roce 2007 soudy uložily výchovné opatření podle § 17 ZSVM celkem v 37 případech. Podle poskytovatelů však těmito programy prošlo v uvedeném roce více než 500 klientů (srov. údaje v tabulce č. 1). Co způsobuje tento nesoulad mezi uvedenými údaji?

Vezměme v potaz, že se jedná o statistiku soudní. Ale mnoho delikventů z řad mladistvých se podrobuje povinnosti absolvovat některý z probačních programů dobrovolně již v přípravném řízení. Ve statice týkající se počtu soudem uložených probačních programů se nám tedy toto číslo neprojeví. Statistická data MSp uvádí, že státní zástupci uloží tuto povinnost v 70 až 90 případech za rok.³³

To však není jediným ovlivňujícím faktorem. Jak odhalil průzkum IKSP, tento rozdíl může být způsoben i nezákonným postupem. Institut pro kriminologii a sociální prevenci provedl rozbor několika spisů mladistvých delikventů. Mimo jiné bylo zjištěno, že „*ve zprávách PMS a poskytovatelů programů bylo uváděno, že se mladiství pachatelé probačních programů účastní nebo jej i ukončili, přestože povinnost podrobit se probačnímu programu*

³⁰ Probační program Proxima Sociale o.s. pořádá v rámci programu vícedenní výjezdy mimo Prahu

³¹ Rozum, J. a kol.; Probační programy pro mladistvé, Institut pro kriminologii a sociální prevenci, Praha 2011, s. 57, 58

³² v roce 2005 se jednalo o 237 klientů, v roce následujícím to bylo již 448 klientů

³³ Rozum, J. a kol.; Probační programy pro mladistvé, Institut pro kriminologii a sociální prevenci, Praha 2011, s. 144

nebyla uložena soudem ani státním zástupcem“.³⁴ Dochází také k tomu, že mladiství začnou s výkonem probačního programu v době, kdy rozhodnutí o uložení takové povinnosti není pravomocné.³⁵ Co však stojí za tímto postupem označovaným jako nezákonný?

Jak již bylo konstatováno výše, lze za splnění dalších zákonných podmínek toto výchovné opatření uložit již v rámci přípravného řízení. Pracovník PMS doporučí mladistvému vhodný probační program a domluví jeho účast s poskytovatelem. Pak ovšem dochází k paradoxní situaci: Probační úředník vnímá účast na probačním programu jako potřebnou a zároveň i klient souhlasí se svou účastí na něm a s omezeními, které s sebou nese. Realizátoři samozřejmě mají zájem o klienty, jsou schopni zařadit mladistvého do skupiny. Ovšem státní zastupitelství nastalou situaci nepodpoří a usnesení, kterým se mladistvému ukládá povinnost podrobit se probačnímu programu podle § 17 ZSVM, jednoduše nevydá. Takto mluví zkušenosti PMS.

Ve statistických údajích se mohla projevit i činnost orgánů sociálně právní ochrany dětí (dále jen OSPOD). Se zavedením tohoto výchovného opatření a vznikem prvních probačních programů se stávalo, že pracovníci OSPOD do probačních programů dle § 17 ZSVM řadili i své klienty, jejichž chování sice bylo delikventní, nikoli však trestné. Takové jednání není v souladu se zákonem, neboť opatření upravená zákonem č. 218/2003 Sb. lze užít jen vůči těm mladistvým, kteří se dopustili provinění. Přesto se v základní charakteristice probačního programu akreditovaném pro rok 2011 objevily informace o tom, že program je určen pro klienty Probační a mediační služby ČR, ale i pro klienty OSPOD, a dalších výchovných a vzdělávacích institucí (SVP apod.)³⁶

Měli bychom se tedy ptát po příčinách, které vedou k tomuto stavu než se spokojit s pouhým konstatováním o nezákonnosti postupu. Přestože jde o stav formálně nezákonný, je podle mého názoru současná praxe mnohostranně přínosnější. Úkolem do budoucna pak bude tento stav sjednotit tak, aby počet klientů absolvujících probační program měl i nadále rostoucí tendenci a zároveň postup jakým se tak děje, byl v souladu se zákonem.

³⁴ Rozum, J. a kol.; Probační programy pro mladistvé, Institut pro kriminologii a sociální prevenci, Praha 2011, s. 65

³⁵ Rozum, J. a kol.; Probační programy pro mladistvé, Institut pro kriminologii a sociální prevenci, Praha 2011, s. 66

³⁶ Konkrétně se jedná o probační program KOST; celé znění základní charakteristiky programu je dostupné z: <http://portal.justice.cz/justice2/MS/ms.aspx?o=23&j=33&k=3413&d=313691>

4.2 Příčiny nedokončení probačního programu

V příložené tabulce si můžeme všimnout poměrně velkého počtu klientů, kteří probační program nedokončí. Jedná se až o 1/3. Příčinnou jejich vyloučení bývá porušení některého z pravidel probačního programu. Ty sestavuje přímo poskytovatel. Klient musí pravidelně docházet na setkání, povoleny jsou zpravidla nejvýše 2 absence. Jsou tu však i jiné důvody. Mladistvý přijde do skupiny pod vlivem alkoholu, psychotropní či omamné látky, přijde ozbrojen apod. Méně závažná porušení stanovených podmínek vyřídí přímo lektoři programu, případně probační pracovník, který mladistvému uloží tzv. výstrahu. Ty však mohou být uloženy nejvýše dvě v jednom roce a promítnou se do zpráv o kontrole výkonu uložených povinností. O závažném porušení povinností probační úředník podle § 80 odst. 4 ZSVM informuje soud, který ve veřejném zasedání mladistvého důrazně napomene.

Je-li mladistvému uloženo absolvování probačního programu již v průběhu přípravného řízení, tato povinnost trvá nejdéle do pravomocného rozhodnutí ve věci samé (srov. § 15 odst. 3 ZSVM). Pokud soud shledá, že mladistvý má pokračovat v tomto výchovném opatření, je nutné, aby tuto povinnost mladistvému v rozsudku uložil. Proto chybí soud, který tak nečiní. V praxi totiž dochází k případům, kdy státní zástupce, případně OSPOD navrhuje soudu, aby uložil mladistvému povinnost dokončit svou účast na probačním programu. Ten tak přesto neučiní a spoléhá na to, že mladistvý podrobující se programu již v přípravném řízení tak bude činit dobrovolně i nadále. Bohužel dochází spíše k opačným situacím. Klient svou docházku na sezení ukončí, protože soud mu přece takovou povinnost neuložil. Není již dál motivován k dokončení kurzu, byť by tím motivačním prvkem byl strach ze soudní autority.

5. Úloha Probační a mediační služby

Všechna usnesení o zahájení trestního stíhání podle § 160 TŘ proti mladistvému jsou současně zasílána i Probační a mediační službě.³⁷ Pracovník PMS následně zváží, zda je vhodné, aby do případu vstoupil. Jeho rozhodnutí může být podpořeno informacemi

³⁷ Resp. jsou tato usnesení zanesena do rejstříku odborných činností (ROČ) Lotus Notes, ke kterému mají úředníci PMS přístup

získanými v probačním rejstříku, od orgánu sociálně právní ochrany dětí, PČR apod.³⁸ V roce 2010 zaznamenala PMS v souvislosti s trestnou činností mladistvých i dětí mladších patnácti let 3 823 případů, tento počet tvoří 14, 8% z celkového počtu evidovaných případů.³⁹ Více jak polovina těchto případů připadá na přípravné řízení a řízení před soudem (2095 případů, tedy asi 54, 8%). Od účinnosti zákona o soudnictví ve věcech mládeže je počet případů evidovaných jednak v rámci přípravného řízení a řízení před soudem ve vztahu k počtu případů PMS napadlých až v rámci vykonávacího řízení zhruba vyrovnán. Odchylnka činí každoročně nejvýše 2% ve prospěch té či oné agendy.⁴⁰ Opačnou situaci můžeme sledovat v agendě dospělých pachatelů trestné činnosti, kde přetrvává vyšší nápad případů v rámci řízení vykonávacího. Probační a mediační služba se snaží o vyšší aktivitu již v přípravném řízení, aby mohlo být na mladistvého výchovně působeno co nejdříve po spáchání trestné činnosti a tím účinněji.

Bylo-li uloženo některé z výchovných opatření, je úkolem pověřeného úředníka Probační a mediační služby kontrolovat, zda a jakým způsobem mladistvý plní uložené povinnosti. Probační úředník vede mladistvého k tomu, aby respektoval rozhodnutí soudu a podrobil se uloženým povinnostem. Za tím účelem je nezbytné vypracovat tzv. plán dohledu. Plán dohledu představuje dohodnutý způsob spolupráce mezi probačním úředníkem a mladistvým. Musí obsahovat časové vymezení, tzn., po jakou dobu bude dohled vykonáván, jak často a jakou formou kontrola proběhne (např. formou konzultace). Stejně tak musí být součástí plánu postup v případě porušení povinností ze strany mladistvého a následky, které jej postihnou. Je-li soudem uloženo mladistvému, aby absolvoval některý z probačních programů, je to právě probační úředník, který kontaktuje poskytovatele vybraného probačního programu a dále sleduje, jak jeho účast na programu probíhá.⁴¹ Úkolem probačního úředníka je současně mladistvému delikventovi pomoci vyřešit negativní důsledky plynoucí ze spáchaného provinění, např. uhradit způsobenou škodu, zprostředkovat kontakt s dalšími subjekty apod.⁴²

³⁸ Metodický standard PMS pro práci s mladistvými

³⁹ Nejnovější statistické údaje zveřejněné PMS pocházejí z roku 2010; za rok 2011 dosud zveřejněny nebyly

⁴⁰ výjimkou jsou léta 2004 a 2010, kdy nápad v přípravném řízení a řízení před soudem byl 63% a 55%.

⁴¹ Metodický standard PMS – mladiství probace (textová část)

⁴² Mladistvému bývá současně s povinností účasti na probačním programu uloženo, aby podle svých sil nahradil škodu, která byla jeho proviněním způsobena (srov. § 17 odst. 3 ZSVM). Sleduje se tím především urovnání vztahů s poškozeným. Soud uloží povinnost náhrady škody, nemajetkové újmy, případně vydání bezdůvodného obohacení, nedošlo-li dosud k nápravě. Uložení povinnosti nahradit škodu, které vznikla proviněním, primárně sleduje výchovný vliv a pozitivní působení na mladistvého provinilce. Má jej vést k odpovědnosti za následky jeho protiprávního chování. Ve výroku přitom nemusí být uvedena konkrétní částka, kterou je mladistvý povinen uhradit, ani jméno poškozeného, nejsou-li tyto údaje známy. Nejedná se však o exekuční titul, na rozdíl od

Poznatky o chování mladistvého a další relevantní informace s tím související se zpracovávají do tzv. Zprávy o průběhu dohledu. Tyto zprávy spolu se Závěrečnou zprávou informují soud o průběhu výkonu uloženého výchovného opatření.

6. Začarovaný kruh

Každoročně zveřejňované policejní statistiky nám říkají, že počet provinění spáchaných mladistvými klesá. Samozřejmě nemůže vycházet pouze z absolutních čísel, ale musíme brát v potaz i další vlivy, které se nám mohou na tomto ukazateli projevit. I přesto někteří dochází k závěru, že trestná činnost mladistvých má rok od roku klesavou tendenci. V tom případě bychom si jako společnost mohli gratulovat. Musím se však ptát, zda tomu tak je i ve skutečnosti? Nejde jen o číselnou fikci, která nemá nic společného se skutečným obrazem kriminality mladistvých? Dovolte mi malou demonstraci.

Kupříkladu v roce 2004 bylo na území hlavního města Prahy vydáno okolo 600 usnesení o zahájení trestního stíhání podle § 160 TR proti mladistvému. V roce 2007 začal tento počet klesat. Od září roku 2011 do března letošního roku bylo mladistvému sděleno obvinění již jen ve 170 případech.⁴³ Došlo tedy k poklesu nápadu zhruba o polovinu. Při větším zatížení pracovníků PMS v době, kdy počet sdělení obvinění mladistvým byl vyšší, pracovníci tzv. vytipovávali z řad mladistvých pachatelů své klienty a těm nabízeli pomocnou ruku. Při současném stavu dostává pozvánku ke spolupráci s PMS každý mladistvý provinilec, proti němuž bylo zahájeno trestní stíhání. Zda ji využije, je pouze na něm. Někteří vidí příčinu poklesu nápadu případů v tom, že policejní orgán daleko častěji využívá své pravomoci řešit skutek tzv. domluvou. V takovém případě pak trestní řízení není zahájeno vůbec a tento skutek se nepromítne ani do policejního výkaznictví kriminality. Probační a mediační služba tedy nemá tak velký počet klientů, tím pádem ale ani poskytovatelé probačních programů, protože ne pro všechny mladistvé provinilce je toto výchovné opatření vhodné. Může se tak

povinnosti uložené v rámci adhezního řízení. Vzhledem k rozdílnosti obou institutů nelze výrok o náhradě škody vyslovený v rámci adhezního řízení zaměňovat s povinností vymezenou ve třetím odstavci § 17 ZSVM. Musí být zdůrazněno, že mladistvý nahradí škodu *podle svých sil*. Je tedy brán zřetel na současnou situaci mladistvého a jeho reálné možnosti škodu uhradit. Zda je zaměstnán nebo má jinou možnost přivýdělků, jaké jsou jeho finanční příjmy a naopak výdaje (vlastní obživa, úhrada nákladů na bydlení) apod. Splnění této povinnosti se promítne i do dohledového plánu sestaveného probačním úředníkem, který zprostředkuje součinnost s poškozeným za účelem projednání způsobu náhrady škody. Zda a jakým způsobem došlo k náhradě škody a urovnání vztahů s poškozeným zohlední soud při hodnocení plnění uložených povinností.

⁴³ Tyto údaje byly poskytnuty Střediskem PMS v Praze

stát, že jejich program byl sice akreditován, nicméně nedojde k jeho realizaci právě pro nedostatek klientů. S tím úzce souvisí i problematika financování, která již byla výše nastíněna. Nedostatek finančních prostředků poskytovaných MSp vede poskytovatele k tomu, aby hledali finanční zdroje jinde, často v rozpočtu obce. Pak právě dochází k situacím, kdy musí být odmítnut klient, který má o účast na programu zájem, nicméně nebydlí v obci a poskytovatel tedy na jeho účast nemůže obdržet peněžní podporu. Bez dostatku klientů však daný probační program nemůže být realizován vůbec.

Tyto problémy na sebe bohužel vzájemně navazují a vytvářejí uzavřený kruh, v němž cirkulují. Doufám, že se mi na tomto modelu podařilo demonstrovat propojenost jednotlivých úkonů a postupů. Vše totiž spolu souvisí a odchylka v jedné části systému má brzy dopad na jinou systémovou část. Autorka nechce v žádném případě dovozovat laxní činnost policejních orgánů či nedostatečnou, neúčinnou prevenci kriminality mladistvých. Snaží se spíše poukázat na to, jaké další faktory mohou mít vliv na statistiky kriminality mládeže, které jsou nám předkládány a ze kterých dále vycházíme, se kterými pracujeme.

7. Závěr

V závěru se pokusím shrnout některé poznatky vyplývající z textu a uvést s tím související doporučení. Do shrnutí jsou zpracovány i názory a připomínky pracovníků Probační a mediační služby, které vyplynuly z dotazníkového šetření provedeného Institutem pro kriminologii a sociální prevenci v loňském roce.

Největším problémem se ukázaly tradičně být finance. Na nedostatek finančních prostředků rozdělovaných v dotačním řízení upozorňují nejen samotní poskytovatele, ale i členové dotační komise a pracovníci PMS. Nehledě na to, že uplyne značná doba mezi rozhodnutím o přidělení dotace a okamžikem, kdy poskytovatelé probačních programů mohou s penězi reálně nakládat. Nejenže tak finance dostanou pozdě, ale navíc jsou vázáni podmínkou je utratit do konce kalendářního roku.

Na obdržení peněžních prostředků je mnohdy závislé spuštění běhu akreditovaného probačního programu. A od realizace programu zase odvisí možnost uložit mladistvému výchovné opatření spočívající v povinnosti podrobit se probačnímu programu, neboť v mnoha soudních obvodech bývá akreditován takový program jediný. Jak má potom být splněna povinnost v rozsudku jasně konkretizovat ukládaný probační program, když není jisté, zda bude daný program poskytovatelem vůbec realizován, popř. zda bude ještě v běhu?

Doporučuje se proto změnit proces přidělování dotací a navýšit částku věnovanou na realizaci probačních programů, poskytnout přidělenou částku v dřívějším termínu, případně přidělovat dotace rovnou na celou dobu akreditace, nikoli pouze na rok.

Pokud by se podařilo všechny stávající negativní jevy vymýtit - poskytovatelé by měli dostatek peněz na realizaci programů, došlo by k jejich rozšíření do všech soudních obvodů, zároveň s tím by se zvýšila informovanost orgánů činných v trestním řízení o fungování probačních programů a tedy i využívání tohoto výchovného opatření... Pak by bylo možné klienty zařazovat do probačních programů v průběhu celého roku, nikoli nárazově v závislosti na přidělení peněz a sestavením skupiny, jak se děje nyní. Tyto problémy bude nezbytné řešit jako celek, nikoli dílčím způsobem.

Dále se navrhuje probační programy, které se v praxi osvědčí a budou přinášet výsledky v podobě snížení míry recidivy u delikventů program absolvujících, rozšířit i do dalších soudních obvodů. Je však nutné přizpůsobit program místním podmínkám, které mohou být

pro páchaní trestné činnosti důležitým faktorem. Ne vždy tomu tak bývá.⁴⁴ Probační programy by se svým obsahem měly soustředit především na odstranění příčin vzniku delikventního chování mladistvého. Jak upozorňuje Kroftová, „*pouhé zaměstnávání mladistvých nebo pouhé vyžadování jejich docházky do individuálních či skupinových poradenských programů, bez dalších navazujících způsobů zacházení, pravděpodobně nepovede k tomu, že jejich delikventní způsoby chování ustanou.*“⁴⁵ Tento závěr bohužel podporují i údaje o vysoké míře recidivy mladistvých. V průměru se trestné činnosti opakovaně dopustí až 60% mladistvých, kteří již některým z probačních programů prošli.⁴⁶ Uložení samotného probačního programu pak k nápravě mladistvého nemusí stačit. Probační program je pouze jedním z širokého okruhu výchovných opatření, které je možné dále kombinovat i s ostatními opatřeními.

Většina stávajících probačních programů funguje na principu školního vzdělávání, kdy mladistvý sedí v učebně a řeší modelové situace, případy apod.⁴⁷ Volá se po nových, alternativních způsobech práce s mladistvými, které se osvědčily v zahraničí (komunitní programy, restorativní programy, mentoring).⁴⁸ Přece jen tyto prvky začínají pomalu pronikat i k nám.⁴⁹ Uvedme si jako příklad probační program Mentor založený individuální komunikací mladistvého delikventa s „mentorem“, vyškolenou osobou náležející ke stejné komunitě, která jej vede k nápravě. Probační úředníci např. žádají, aby poskytovatelé zapojili do nápravy mladistvého také jeho rodinu.

Dále je nezbytné tzv. vyplnit mezery v nabídce poskytovaných probačních programů. „Ušít programy na míru“ pachatelům drogově závislým, pachatelům násilné trestné činnosti, recidivistům apod. Inspiraci můžeme čerpat ze zahraničních právních úprav⁵⁰, kde mají probační programy delší tradici a jsou prověřeným přínosem v boji s kriminalitou.

Autorka se v této práci snaží poukázat především na problematiku zacházení s delikventní mládeží a na nutnost prověření stávajícího systému z hlediska jeho funkčnosti.

⁴⁴ Kroftová, A. Probační programy pro mladistvé delikventy. *Trestněprávní revue* č.10/2007, s. 288

⁴⁵ Kroftová, A. Probační programy pro mladistvé delikventy. *Trestněprávní revue* č.10/2007, s. 286

⁴⁶ Srovnej s tabulkou č. 48 in Rozum, J. a kol.; Probační programy pro mladistvé, Institut pro kriminologii a sociální prevenci, Praha 2011, s. 152

⁴⁷ Na takovém principu pracuje např. program Právo pro každý den či Učební program- mladiství

⁴⁸ Kroftová, A. Probační programy pro mladistvé delikventy. *Trestněprávní revue* č.10/2007, s. 289

⁴⁹ Štern, P.; Ouředníčková, L.; Doubravová, D. Probace a mediace: Možnosti řešení trestných činů. 1.vyd. Praha: Portál, 2010, s. 177n.

⁵⁰ Ve Velké Británii mají dlouhodobé zkušenosti s realizací probačních programů nejen pro mladistvé. Tamní nabídka probačních programů je opravdu pestrá a zaměřuje se na různé skupiny pachatelů trestné činnosti. In Hrušáková, M. K probačním programům dle zákona o soudnictví ve věcech mládeže a první poznatky s jejich realizací v České republice. *Trestněprávní revue* č.2/2008, s.

Blíže se zaměřila pouze na jedno z výchovných opatření. Cílem této práce bylo nastítnit problémy výchovného opatření podle § 17 ZSVM, které v souvislosti s jeho ukládáním, realizací a funkčností přinesla praxe. Od účinnosti zákona č. 218/2003 Sb. již uplynulo několik let a je proto načase podrobit tyto instituty bližšímu zkoumání z hlediska jejich účinnosti a efektivit. Daří se skutečně naplňovat poslání, která byla s tímto právním předpisem spojena nebo zůstala jen v rovině teoretické? Tyto a další otázky překládám k zamyšlení nejen sobě, ale i Vám. Zodpovědět všechny položené otázky, přinést kýmžené závěry a reagovat na ně v teorii i praxi bude důležitým úkolem do budoucna.

PŘÍLOHA

TABULKA č. 1

PŘEHLED STATISTICKÝCH ÚDAJŮ

Rok	Počet akreditovaných probačních programů (PP)	Počet poskytovatelů, kteří obdrželi dotaci	Celková výše dotací/souhrnná částka o kterou bylo žádáno	Počet realizovaných PP z počtu akreditovaných programů dle druhu/celkový počet i s vícenásobně realizovanými programy	Počet okresů s akreditovaným PP	Počet zařazených klientů/počet klientů, kteří řádně absolvovali program	Počet klientů, kterým byl PP uložen soudem
2005	77 ⁵¹	15 ⁵²	1 992 000 Kč	23/26 ⁵³	23 ⁵⁴	237 ⁵⁵ /X	8
2006	77	21	2 000 000 Kč	36/53 ⁵⁶	40	448/306	19
2007	26 ⁵⁷	20	2 000 000 Kč	21/63 ⁵⁸	49	517/336	37
2008	X	26	2 000 000 Kč/ 4 330 945 Kč	20	X	528/ X	35
2009	X	21	2 000 000 Kč/ 3 992 932 Kč	17	X	431/252 ⁵⁹	31
2010	X	14	1 416 000 Kč/ 2 135 072 Kč	X/51	X	483/X	38
2011	19	X	X	X	X	X	X

X – údaje nejsou k dispozici

V letech 2008 – 2010 se uvedené údaje vztahují k počtu probačních programů, které získali dotaci od MSp, nikoli všech akreditovaných probačních programů! Údaje vztahující se k probačním programům, které byly pro daný rok akreditovány, avšak nežádali dotaci od Ministerstva spravedlnosti, nejsou k dispozici

⁵¹ 46 probačních programů bylo akreditováno v 1. kole; zbývajících 31 bylo akreditováno ve 2. kole

⁵² do dotačního řízení mohly být zařazeny jen ty PP, které byly akreditovány v 1. kole

⁵³ program Mentor byl realizován ve 3 okresech

⁵⁴ v některých okresech bylo akreditováno více probačních programů: V Praze 4; V Českých Budějovicích, v Prostějově a Jihlavě po 2 probačních programech

⁵⁵ u jednoho programu nebylo uvedeno, kolik klientů do něj bylo zařazeno

⁵⁶ např. program Právo pro každý den a Učební program- mladiství byly realizovány ve více okresech

⁵⁷ tento rapidní pokles je vysvětlován stanovením přísnějších podmínek MSp pro akreditaci probačních programů

⁵⁸ ve více soudních okresech realizovány programy Právo pro každý den; Mentor; Učební program-mladiství

⁵⁹ u dvou programů nebyl uveden počet klientů, kteří jej řádně dokončili

SEZNAM LITERATURY:

1. Jelínek, J. a kol.: Trestní právo hmotné. 2. vydání. Praha: Leges, 2010, 912 s.
2. Mendel, Richard A.: Juvenile Crime, What Works - and What Doesn't, American Youth Policy Forum, Washington D.C, 2000
3. Novotný, O., Vanduchová, M., Šámal, P. a kol. Trestní právo hmotné. Obecná část. 6. vydání, Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2010, 584 s.
4. Novotný, O., Zapletal, J. a kol. Kriminologie. 3.vyd. Praha : ASPI – Wolters Kluwer, 2008, 528 s.
5. Prevence městské kriminality a ohrožená mládež, Institut pro kriminologii a sociální prevenci, Praha 2006
6. Rozum, J.a kol.; Probační programy pro mladistvé, Institut pro kriminologii a sociální prevenci, Praha 2011
7. Šámal, P., Válková, H., Sotolář, A., Hrušáková, M., Šámalová, M. Zákon o soudnictví ve věcech mládeže. Komentář. 3. vydání. Praha : C. H. Beck, 2007, 988 s.
8. Štern, P.; Ouředníčková, L.; Doubravová, D. Probace a mediace: Možnosti řešení trestných činů. 1.vyd. Praha: Portál, 2010, 216 s.

Časopisecké články

1. Hrušáková, M. K probačním programům dle zákona o soudnictví ve věcech mládeže a první poznatky s jejich realizací v České republice. Trestněprávní revue č.2/2008, s. 37 - 40
2. Kroftová, A. Probační programy pro mladistvé delikventy. Trestněprávní revue č.10/2007, s. 286 - 289
3. Sotolář, A. K probačním programům v systému soudnictví ve věcech mládeže. Trestněprávní revue, 2006 č. 12, s. 373-398
4. Sotolář, A. Programy probačního typu ve smyslu zákona o soudnictví ve věcech mládeže. Trestněprávní revue č. 7/2006, s. 189 – 220

Internetové zdroje

1. <https://www.pmscr.cz/mladistvi-probacni-programy>
odtud čerpáno:
 - Zpráva o realizaci probačních programů v roce 2005
 - Zpráva o realizaci probačních programů v roce 2006
 - Zpráva o realizaci probačních programů v roce 2007
 - Zpráva o realizaci probačních programů v roce 2008
 - Zpráva o realizaci probačních programů v roce 2009
 - Zpráva o realizaci probačních programů v roce 2010
 - Metodický standard PMS – mladiství, probace
 - Metodický standard PMS- mladiství (textová část)
2. Vládní návrh zákona o odpovědnosti mládeže. Sněmovní tisk 210/0, Poslanecká sněmovna, 4. volební období, 2002-2006, dostupný z:
<http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=4&CT=210&CT1=0>
3. Seznam akreditovaných probačních programů pro rok 2011 a jejich stručný obsah, dostupný z:
<http://portal.justice.cz/justice2/MS/ms.aspx?o=23&j=33&k=3413&d=313691>
4. K probačnímu programu Právo pro každý den: <http://www.partnersczech.cz>